

EFFECTIEVE LEERTIJD

Auteurs:	Mindou van der Veen (328847)
Datum:	23 januari 2013
PA - School:	Pabo, Hanzehogeschool, Groningen
Instelling onderzoek:	De Borgmanschool, Groningen
Opdrachtgever:	Mandy Wienk
Coach Onderzoek:	Mandy Wienk & Herna Bouwknecht
Begeleider vanuit PA:	Gerard Wortelboer

Samenvatting

In het hierna volgende onderzoek naar de effectieve leertijd van kinderen in het spellingsonderwijs op de Borgmanschool wordt gekeken of de effectieve leertijd als voldoende kan worden aangemeten en welke factoren hier een rol in spelen. De probleemstelling van dit onderzoek luidt dan ook:

Ik onderzoek de manier waarop het spellingonderwijs in de groepen 4 t/m 8 op de Borgmanschool wordt gegeven, omdat ik wil weten hoeveel van deze tijd als effectief aangemerkt kan worden, zodat ik een aanbeveling kan doen op het eventueel verbeteren van de effectieve leertijd.

Om tot conclusies en aanbevelingen ten aanzien van de effectieve leertijd te komen, is er eerst gekeken wat daadwerkelijk effectieve leertijd is: Effectieve leertijd houdt de tijd in waarin leerlingen taakgericht aan het werk zijn en daadwerkelijk iets leren. Taakgerichtheid wil zeggen dat het kind daadwerkelijk bezig is met de opgedragen taak. Hieronder valt ook het uitleggen aan andere kinderen en het krijgen van uitleg van de leerkracht of andere kinderen. Leren wordt gelijk gesteld met het verwerven van kennis en dit later kunnen reproduceren of koppelen aan al bestaande kennis.

Vervolgens is er in de klassen gekeken hoeveel van de leertijd als effectief kan worden gescoord en deze resultaten zijn met elkaar vergeleken. Zo kon worden geconcludeerd of de groepen als onvoldoende, voldoende of goed konden worden aangemerkt. Het bleek dat alle groepen een voldoende hebben gescoord. Dit is gedaan door middel van observaties in de groepen 4 t/m 8 van de locaties Jacobijnerstraat en Warmoesstraat van de Borgmanschool.

Daarnaast is gekeken naar de gemiddelde lestijd, om te kijken of hier knelpunten liggen. Dit bleek niet zo te zijn, de school voldoet ruim aan de norm voor de aanbevolen tijd van het spellingonderwijs.

Wetende dat de effectieve leertijd voldoende is, de aanbevolen tijd boven de norm ligt, maar de CITO scores te laag zijn in de afgelopen twee jaar, is er gekeken naar de omgevingsfactoren zoals de inzet van het ADIM model. Hieruit is gebleken dat bijna alle leerkrachten het ADIM model gebruiken, maar nog niet voldoende geïmplementeerd hebben.

Het ADIM model, ook wel het "activerend directe instructiemodel" kan worden ingezet om leerlingen zo optimaal mogelijk de leerstof aan te bieden en te verwerken. Welke vragen leerkrachten stellen is

hierbij bepalend voor de kwaliteit van het denkproces bij de leerlingen. Binnen het ADIM model wordt gebruik gemaakt van zes stappen, meer hierover is te vinden in hoofdstuk drie.

Door extra scholing en vervolgens volledige inzet van het ADIM model zou de effectieve leertijd en uiteindelijk de scores verhoogt kunnen worden.

Alle resultaten van de observaties en de vragenlijsten zijn uitgewerkt in grafieken die te vinden zijn in hoofdstuk vier van dit onderzoeksverslag. Voor details van de uitwerkingen verwijs ik u naar bijlage II en III.

Aanleiding onderzoek en probleemstelling

De afgelopen twee jaar heeft de Borgmanschool zwakker gescoord op de CITO eindscores t.a.v. rekenen, taal en spelling. Daarom is de vraag gekomen of er wel genoeg effectief geleerd wordt.

PROBLEEMSTELLING EN ONDERZOEKSVRAGEN

De probleemstelling van het onderzoek luidt:

Ik onderzoek de manier waarop het spellingonderwijs in de groepen 4 t/m 8 op de Borgmanschool wordt gegeven, omdat ik wil weten hoeveel van deze tijd als effectief aangemerkt kan worden, zodat ik een aanbeveling kan doen op het eventueel verbeteren van de effectieve leertijd.

De onderzoeksvragen die daarbij geformuleerd zijn luiden:

1. Wat is effectieve leertijd en hoe meet je dit?
 - a. Effectieve leertijd zoals deze in theorie wordt beschreven.
 - b. Effectieve leertijd zoals deze vanuit leerkrachten op de school wordt beschreven.
2. Wat is de effectieve leertijd zoals deze door de methode wordt voorgesteld?
 - a. Wat is de opbouw van de methode?
 - b. Welke effectieve leertijd wordt als kenmerkend aangegeven?
3. Hoe is de effectieve leertijd op de Borgmanschool ingedeeld in het spellingonderwijs?
 - a. Onderzoek door observatie
4. Welke factoren hebben invloed op de effectieve leertijd en waarom?
 - a. Tijd per vak op het rooster / werkelijke tijd
 - b. DIM model
 - c. Klassenmanagement

Methode van onderzoek

Voordat de keuze voor 'effectieve leertijd' als onderzoeksonderwerp helder was, zijn er een aantal onderwerpen de revue gepasseerd. (Zoals het ADIM model, effectieve leertijd van rekenen – taal en spelling, de weektaak, differentiatie in de methode enz.)

Door in gesprek te gaan met de opdrachtgever en de doelen helder te krijgen heb ik een plan van aanpak geschreven t.a.v. de effectieve leertijd.

Omdat de periode waarin het onderzoek op het praktische vlak verricht moest worden relatief kort was, was het van belang een kort en eenvoudig formulier op te stellen voor zowel de observaties als de vragenlijsten voor de docenten.

Op die manier kon voor beide partijen (zowel voor de school als voor mijn opleiding) interessante informatie uit het onderzoek naar voren worden gehaald.

Vanwege diezelfde tijdsdruk is besloten het onderzoek toe te spitsen op één vak en een beperkt aantal groepen: er is gekozen voor spelling in de groepen 5, 6 en 7 van de locaties Warmoes- en Jacobijnerstraat.

Gedurende de voorbereidingsperiode van het onderzoek ben ik op zoek gegaan naar de theoretische achtergronden t.a.v. effectieve leertijd bij kinderen en heb ik mij daarnaast verdiept met in de spellingsmethode van de Borgmanschool.

Vervolgens heb ik een vragenlijst en observatieformulier gemaakt die aansluiten bij het onderzoek.

In de week van 11 december 2012 ben ik in de klassen van groep 5,6 en 7 gaan observeren. Deze observaties heb ik uitgevoerd in:

Locatie Warmoesstraat

- Bea Pehlig (groep 5)
- Elske (groep 6)
- Janneke (groep 7)

Locatie Jacobijnerstraat

- Jojanneke(groep 5)
- Henk (groep 5)
- Bea Kesselaar (groep 6)
- Jaap (groep 6)
- Anna-Marijke (groep 7)

Met de uitslagen van deze observaties en vragenlijsten ben ik vervolgens aan de slag gegaan.

De uitslagen kunt u vinden in hoofdstuk 4. Aan de hand van tabellen krijgt u een goed overzicht van de geconstateerde effectieve leertijd op de Borgmanschool, gedurende de observatieperiode.

Naast de effectieve leertijd werd ook de gemiddelde lestijd gemeten; vast gelegd vanuit de gegevens die de leerkrachten van de school invulden op het aan hen uitgereikte vragenformulier, t.o.v. de tijden van de observaties. Er is antwoord gegeven op de vraag hoeveel tijd er gemiddeld wordt besteedt aan spelling per dag en per week.

Het onderzoek naar de effectieve leertijd is vooral een kwantitatief onderzoek. Er is namelijk sprake van een onderzoek over meerdere groepen en leerkrachten, waarvan de resultaten in cijfers en grafieken worden weergegeven. Het doel van het onderzoek is om erachter te komen waar de knelpunten zitten en waar effectieve leertijd verloren gaat. Daarnaast kan het onderzoek verklarend, vergelijkend en evaluerend genoemd worden. Door de observaties en enquêtes die zijn uitgevoerd in de 8 groepen is er een vergelijkend onderzoek opgezet. Waaruit verklaringen en evaluaties voortkomen.

Conclusie

Aan het begin van dit onderzoek is de volgende probleemstelling geformuleerd:

Ik onderzoek de manier waarop het spellingonderwijs in de groepen 4 t/m 8 op de Borgmanschool wordt gegeven, omdat ik wil weten hoeveel van deze tijd als effectief aangemerkt kan worden, zodat ik een aanbeveling kan doen op het eventueel verbeteren van de effectieve leertijd.

In de volgende paragraaf zal ik per onderzoeksvraag een conclusie formuleren.

De onderzoeksvragen bij de hoofdvraag geformuleerd zijn:

1. Wat is effectieve leertijd en hoe meet je dit?

Uit de beantwoording van de vraag wat als effectieve leertijd kan worden aangemerkt, is gebleken dat effectieve leertijd de tijd inhoudt waarin leerlingen taakgericht aan het werk zijn en daadwerkelijk iets leren. Taakgerichtheid wil zeggen dat het kind daadwerkelijk bezig is met de opgedragen taak. Hieronder valt ook het uitleggen aan andere kinderen en het krijgen van uitleg van de leerkracht of andere kinderen. Leren wordt gelijk gesteld met het verwerven van kennis en dit later kunnen reproduceren of koppelen aan al bestaande kennis.

Dit kun je meten door de taakgerichtheid te observeren. Tijdens dit onderzoek heb ik ervoor gekozen om 10 leerlingen aselekt te kiezen en deze gedurende 30 minuten te observeren. In deze 30 minuten heb ik tien maal naar de leerling gekeken en genoteerd hoe de leerling aan het werk was. De resultaten hiervan zijn omgezet in het aantal procent effectieve leertijd.

2. Wat is de effectieve leertijd zoals deze door de methode wordt voorgesteld?

Uit onderzoek is gebleken dat de methode weinig houvast biedt qua klassenmanagement. Begrippen als differentiatie, klassenmanagement, effectieve leertijd en het ADIM model komen niet aan bod.

Wel wordt de tijd beschreven die aanbevolen wordt voor het spellingsonderwijs. Een gemiddelde van 60 minuten per dag vanuit de methode, waarvan 40 minuten taal en 20 minuten spelling per dag.

3. Hoe is de effectieve leertijd op de Borgmanschool ingedeeld in het spellingonderwijs?

Bij het analyseren van de gemaakte grafieken voor de beantwoording van deze onderzoeksvraag valt op dat alle groepen scoren volgens de gestelde norm van de observatie. Namelijk vanaf 61% wordt gezien als voldoende effectieve leertijd, vanaf 76% wordt effectieve leertijd als goed aangemeten. Gemiddeld gezien scoren de groepen tussen de 73% en 74% en zit het op voldoende. Om dit ruim voldoende te krijgen is er gekeken naar de omgevingsfactoren zoals het inzetten van het ADIM model, gebruik van het stilteteken en de gemiddelde lestijd. Aan de lestijd ligt het zeker niet, de Borgmanschool ligt 10 minuten boven de aanbevolen lestijd vanuit de methode. Ook de manier

waarop de aandacht wordt gevraagd en de tijd die hiervoor gebruikt wordt komen in de meeste klassen overeen. Dan blijft het ADIM model over. Uit dit onderzoek is gebleken dat de betrokken leerkrachten niet allemaal volledig gebruik maken van het ADIM model, welke volgens de theorie hét model is voor optimaal effectief leren.

Uit de enquête blijkt dat sommige leerkrachten moeite hebben met het inzetten en volledig afmaken van het ADIM model. Zo wordt de evaluatie overgeslagen bij tijdgebrek, welke juist belangrijk is om na te gaan of alle leerlingen betrokken zijn geweest.

Er kan geconcludeerd worden dat het ADIM model aanwezig is, maar nog niet voldoende geïntegreerd.

4. Welke factoren hebben invloed op de effectieve leertijd en waarom?

Verschillende factoren zijn van invloed op de effectieve leertijd. Degenen beschreven in dit onderzoek en van belang voor de Borgmanschool zijn:

- De tijd per vak
- Het ADIM model
- Klassenmanagement
- Leerklimaat
- Concentratie / spanningsboog
- Omgevingsfactoren

De belangrijkste omgevingsfactoren die op de Borgmanschool naar voren komen zijn het ADIM model en de omgevingsfactoren. Het ADIM model is hierboven al toegelicht. De omgevingsfactoren die van invloed zijn op de concentratie zijn o.a. kleuren in de klas, materiaal, het digibord en de manier waarop de klas is ingedeeld. De observaties die ik heb uitgevoerd zijn gebeurd in de tijd van kerst. Een drukke periode waarin de klas iets drukker en kleiner oogt door de kerstboom en andere versieringen in de klas. Momenteel is dit uit de klassen en zijn de klassen een stuk rustiger.

5. Algemeen

De belangrijkste conclusie uit dit onderzoek is de inzet van het ADIM model. Er lijkt onvoldoende te zijn gewerkt aan de implementatie hiervan. De tijd die aan spelling wordt besteed is ruim voldoende, maar toch blijkt dat de scores van de afgelopen twee jaar te laag zijn. Mijns inziens komt dit door de inzet van het ADIM model. Dit is ook opgemerkt is door het MT van de Borgmanschool. Het ADIM model zal strakker gevolgd moeten worden, waardoor de leertijd effectiever zal worden.

In de volgende paragraaf geef ik tips en aanbevelingen om de leertijd meer effectief te maken.

Op de komende margedag van 22 januari a.s. zullen workshops gegeven worden over het actief inzetten van dit model. Alle leerkrachten worden geschoold en het model wordt meer effectief in de klassen ingezet, waardoor verduidelijking zal ontstaan.

Literatuurlijst

Literatuur

Alkema, E. e.a. (2006) *Meer dan onderwijs*, Assen: Koninklijke van Gorcum.

Ebbens, S. (april 2009) *Effectief leren*, Houten: Noordhoff Uitgevers B.V.

Playfoot, D. e.a. (1993) *Effectief leiding geven in het primair onderwijs*, Alphen aan de Rijn: Samson H.D. Tjeenk Willink.

Jutten, J. (2007) *Natuurlijk Leren*, Echt: Jan Jutten Training en ontwikkeling.

*Hohmann, M. (1995) *Educating Young Children*, Michigan: High scope press.

*Meijnen, G. W. (2003) *Onderwijsachterstanden in de basisschool*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.

*Meijnen G.W. (2000) *Onderwijs in Maatschappelijk perspectief*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.

*Mortimore, P. (1988) *School Matters*. California: University of California Press

*Perkins, D.N. (1986). *Knowledge as Design*. London: Lawrence Erlbaum Associates

Stevens, L. (1997) *Overdenken en doen, een pedagogische bijdrage aan adaptief onderwijs*. Den Haag: PMPO

*Deze bronnen heb ik zelf niet gelezen, maar geciteerd uit de bron of de bron is gebruikt in het boek 'effectief leren' .

Internet

aandebasis.blogspot.nl/2010/09/de-negen-schakels-van-effectief.html

www.beteronderwijsnederland.nl

cop.rdmc.ou.nl/norbertus/leergroepen-onderwijs/default.aspx

www.kennisbasislerarenopleiders.nl/documents/3-1-1lerenwatisdateigenlijktheorie.pdf

www.malmberg.nl/Basisonderwijs/Methodes/Taal/Taal-actief/Inhoud-en-didactiek.htm

www.thiememeulenhoff.nl/binaries/content/assets/Hoger-onderwijs/Pedagogisch-Onderwijs/Eigen-vaardigheden/documenten/6.1_observatie_taatgerichte_leertijd.pdf

www.onderwijsgek.nl

Onderzoeksverslag te verkrijgen bij:

Mandy Wienk

m.wienk@borgmanschool.nl

Mindou van der Veen

m.van.der.veen@st.hanze.nl

